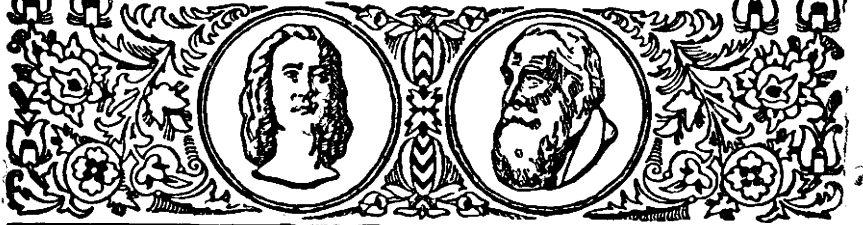

UNTÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

Március 15.

Ezen a napon minden magyar ünnepelt. Nekünk, fiatal erdélyi magyaroknak hármas ünnep volt 1941 március 15.

Ünnepeltük e napot az első márciusi ifjakra emlékezve, akik szabad, független, népi Magyarországot akartak teremteni. Egyetlen cél lebegett előttük: nemzeti célt szolgálni az élet minden terén. Sajtóban, gazdasági és politikai életben, társadalmi és művelődési téren egyformán. A magyarság érvényesülési lehetőségeinek megfelelő szabadságról álmodtak. Ezért vitték harcba a nemzetet!

Ünnepeltük ezen a napon Kárpátalja visszaszerzésének évfordulóját is. Két évvel ezelőtt ezen a napon indult meg az ifjú magyar honvédsereg, hogy ezen a területen is kitűzze zászlóját az ezeréves határra. Szabadságot vitt az ott élő magyaroknak.

És végül ünnepeltük saját felszabadulásunk örömnünnepét is. Lélekben megültük mi minden évben ezt az ünnepet, de szabadon, nyíltan, emelt fővel most ünnepeltük először. És ez az ünneplés, a nyílt színvallás kötelez minket leginkább az első márciusi ifjak által megfogalmazott eszmék megvalósítására. Reánk vár ez a munka! S csak akkor ültünk igazi szabadságünnepet, ha lelkünkben azzal az erős elhatározással távoztunk az ünneplés színhelyéről, hogy erőnk és tehetségünk szerint küzdeni fogunk a márciusi ifjak által kitűzött eszmékért.

Szabadság csak olyan népet illet meg, amelyik erejének és hivatásának tadataban van és megtanulta, hogy összefogásban, nemzeti egyesülésben van az erő. Csak akkor lesz teljes a márciusi szabadságünnep, ha tényleg minden magyar számára szabad és minden idegen befolyástól mentes népi és nemzeti célokat szolgáló Magyarországot teremtettünk.

Erre tanítanak ma minden magyart a márciusi eszmék.

Gálffy Mózes.

Dávid Ferenc kereszténysége.

A Magyar Történelmi Társulat kiadásában megjelent „Erdély“ című könyvben Makkai László ír egy fejezetet „Erdély irodalma“ címen. A 172. oldal első bekezd. 10-ik sorában és folytatólag a következőket írja:

„Ugyancsak erdélyi ember, Dávid Ferenc vont le a reformációból következő kételkedés legszélsőségesebb következtetéseit, megalapítva előbb az *unitárius*, majd a *szombatos felekezetet*.”

Ugyancsak ebben a fejezetben a 175-ik oldal 2-ik bekezdés 4-ik sorában a következőket írja:

„A magyar reformáció legérdekesebb íróegyéniségei Erdélyből kerültek ki. Dávid Ferenc, a kolozsvári varga fia, az erdélyi kritikus, kételkedő, szenvedélyes igazságkereső szellemnek szinte jelképes jelentőségű képviselője. Előbb katolikus plébános, majd sorban luteránus, kálvinista, unitárius püspök, végül a *szombatos szekta megalapítója és vértanúja*.”

Mi a lapunkban erről a történelmi „kedveskedésről“ nem akarunk megemlékezni. Megvalljuk, az olvasása nem esett jól, de Dávid Ferencnek alakja és jelentősége már annyira tisztázott kérdés az irodalomtörténetben és a művelődéstörténetben, hogy nem tartottuk fontosnak az olyan állítással való vitalkozást, ami ma már a tudományos irodalom megállapítása szerint nem áll fenn. A mai egyháztörténelmi szakirodalom már tisztán megállapította Dávid Ferenc igazi értékét és jelentőségét, legutóbb Dr. Borbély István „A mai unitárius hitelvek kialakulásának története“ című 1923-ban a Keresztény Magvetőben és külön lenyomatban is megjelent művében világosan megállapította Dávid Ferenc vallását utolsó műve után, amely mű a nagy vértanú halála után jelent meg.¹ Aki tehát Dávid Ferencet valóban ismerni akarja, annak meg van a módja és lehetősége, hogy tényleg megismerje. Ezekén kívül még számtalan más munka van a mi egyházi irodalmunkban s azonkívül is, mely Dávid Ferencet a valóságnak megfelelően mutatja be. Tehát jogosnak látszott az az elgondolás, hogy ne foglalkozunk a fönt idézett beállítással.

Azonban hitbéli atyánkfiaitól annyi sürgető szóbeli és írásbeli felhívást kaptunk ennek a kérdésnek tisztázására, hogyha lapunk tulajdonképpeni céljával nem is egyezik meg ennek a kérdésnek tárgyalása, azért mégis, egészen röviden, lapunk terjedelmének szűk határai között foglalkozunk ezzel a kérdéssel.

A vád tehát az, hogy Dávid Ferenc „megalapította a szombatos felekezetet“ s hogy a szombatos szekta megalapítója és vértanúja“ s mindezek kételkedésének legszélsőségesebb következményei. Ezzel az állítással szemben a valóság az, hogy a szombatossgót Eössi András szenterzsébeti földbirtokos találta ki 1585-ben (Dávid Ferenc 1579. nov. 15-én halt meg) s nagyobb elterjedést azáltal ért el, hogy Eössi András fogadott fia, Bethlen Gábor kancellárja: Péchy Simon is erre

¹»De Dualitate« című. Közelebbről magyar nyelven is meg fog jelenni Márkos Albert fordításában.

a hitre tért át a XVII. század 20-as éveiben. A szombatos szekta tehát Dávid Ferenc halála után keletkezett. Igaz, voltak a Dávid Ferenc ellenségei között is olyanok, köztük Blandrata is, akik Dávid Ferencet vádolták mindenféle tannal, egyebek közt judaizmussal is, de Dávid Ferenc elítélése nem a szombatosság miatt, hanem az „újítás“ (innovatio) miatt történt, amit abban láttak Erdély akkori urai igazoltnak, hogy Dávid Ferenc Krisztus nem imádását hirdette.

A XVII. század második tizedében az unitáriusokat tényleg vádolták szombatossággal. Ezt a kérdést azonban az erdőszentgyörgyi zsinaton (1618) Keserői Dajka János ref. püspök elnöklete alatt tisztázták. Az unitáriusok tisztán kerültek ki a vád alól. Ezzel ugyan még lehetne vitázni egy kis szórszálhasogatással, de a dézsi egyezkedés alkalmával megkülönböztették a „zsidózókat“, ezek voltak Péchy Simon követői és az „istenkáromlókat“, ezek voltak azok, akik Jézus valószínű embervoltát vallották s a vád szerint talán Jézusról tiszteletlenül nyilatkoztak volna. Ezek voltak a Dávid Ferenc követői, akik a Blandrata-féle hitvallást nem akarták elfogadni. Íme, tehát már 1638-ban, egész véletlenül, az országgyűlésnek bírói joggal kiküldött bizottság a külön választja a zsidózókat és a Dávid Ferenc nyomán haladókat.

A XIX század oly sok kérdést tisztázó szelleme azonban, különösen Jakab Eleknek, a nagy történetírónak „Dávid Ferenc emléke“ s más művei és Ferencz József püspök „Unitárius Kis Tükör“ és különböző folyóiratokban megjelent sokszor helyreigazító művei s általában a XVI. századi irodalom és szellemi élet megismerése után Dávid Ferenc alakját úgy ismerte meg a művelt magyar közönség, mint a hitjavítás egyik legnagyobb alakját, mint a keresztény igazságok legbuzgóbb kutatóját. És hála a megértő magyar testvéries szellemnek! — a népszerűsítő munkákban, mint Beöthy Irodalomtörténetében s más hasonló művekben Dávid Ferenc alakja minden elfogultság nélkül a valóságnak megfelelően jelent meg. Hogy mire való ma „A magyar történelmi társulat“ kiadásában megjelenő műben is a történelmi ténnyel ellenkező és a magyar unitáriusok benső érzését sértő kifejezést használni, nehezen lehet megérteni.

Mi ezt abból a szempontból fogjuk fel, hogy minden rosszban van valami jó. Élni fogunk azzal a jogunkkal és előnyünkkel, hogy jobban foglalkozzunk Dávid Ferenc vallásával, mert ebből azt a meggyőződést meríthetjük, hogy Dávid Ferenc s az egység hívőknek az az ága, akiket sociánusoknak neveznek, a vallás igazságainak bizonyosságait első sorban az Újszövetségben keresték és találták meg, sokkal inkább, mint a reformációi más vezetői. Dávid Ferenc az igazság és a Jézus Krisztus iránt való szeretet egyforma erejével igyekezett megtalálni az utat, a legegyszerűbb utat a mennyei atyához. S tette az igaz, Jézus szerinti kereszténység benső meggyőződésével, erős lelkesedéssel és nem a kételkedők önmagát is fölemésztő ideoda fordulásával. A kételkedés nem indított senkit a vértanúság koronájának a megnyerésére. Erre mindig valami szent meggyőződés vezette az embereket. Dávid Ferenc első sorban minden fételt az újszövetséggel igyekszik bizonyítani s az evangélium szellemét szívta a lelkébe s azt a vallást tanította, amit

meggyőződése, szívének legtisztább érzése diktált mindenkor. Ez a vallás Erdély földjén született. Dávid Ferenc sem volt ment más teológusok hatásától, de ez a vallás mégis a legerdeleyibb, legeredetibb magyar vallás. Ennek szívünkbe zárása teljesen elegendő arra, hogy egyszerű, nemes erkölcsöket, fenkölt élethivatást, nemes életküzdelmet s az örökkévalóság szent eszményeit, az élet diadalának hitét jelentse nekünk. S jelenti továbbra is azt, hogy a hazánkban a történelem folyamán kialakult felekezetek a maguk külön meggyőződése mellett tiszteletben kell tartsák a mások meggyőződését, a többi magyarok szent hitét is, mert ez a Jézus Krisztusnak, akiről Dávid Ferenc sohasem mondott le, egyenes parancsa.

Felszabadulási emlékalap.

A Bölön községből elszármazottak dr. Tóth György kuriai bírósághívására Budapesten 1941. évi január havában megbeszélést tartottak, hogy a román uralom alól való felszabadulás emlékét megörökítsék. A szülőföldről elszármazottak megemlékeztek arról, hogy a nagy hírű amerikai utazó Farkas Sándor, akinek síremléke a kolozsvári temetőben látható, szülőfalujuk történelmi nagysága. Megemlékeztek arról, hogy egyik unitárius püspök: Bedő Pál Bölön szülőttje. És az évszázadok távlatában Bölönnek mindig voltak kimagasló közéleti elszármazottai. Az unitárius egyházban bölöni Mikó Lőrinc történelmi nagyság és a Mikók kiemelkedő közéleti képviselői Bölönnek. A szellemi pályákra is és a gazdasági pályákra is Bölön, lakóinak számához képest, bőven bocsátotta ki fiait. Helytállóan jegyezte meg egyik lelkivezére, hogy a bölöniek nem amerikai gyártótelekeket neveltek, hanem a hazai rögöz nehéz viszonyok között is ragaszkodó hazafiakat.

Ily szép emlékek hatása alatt az elszármazottak Bölön község részére, mivel országzászlót Pestszenterzsébet lelkes elhatározásából kapott, Felszabadulási emlékalapot létesítettek, amelyet az országzászló felszentelésekor adnak át. Ennek az emlékalapnak az a rendeltetése, hogy kamataiból az iskolás gyermekek között örök emlékeztetőül jutalmakat osszanak ki. A felsőbb iskolába készülők előnyben részesülnek.

De egyben a hálaérzet nevelését is fogja szolgálni a jutalmazás. A jutalomban részesedettek erkölcsileg kötelezve lesznek arra, hogyha Isten különös kegyelme folytán önállósulnak és jövedelemre tesznek szert, a kapott jutalmat kötelesek visszatéríteni, hogy újabb és újabb jutalmazások történhessenek. Ily módon az alap növekedésére is lehet számítani, mert a hálaérzet nemes cselekedetekre indítja az embereket.

Ennek a legszebb példája az emlékalap létesítése, amelyet a szülőfalujokból elszármazottak szülőföldjük iránt megőrzött hálaérzetből valósítottak meg — a mai nehéz viszonyok között is.

Valóban szép gondolat és nemes cél lebegett az elszármazottak lelki szemei előtt. Bölön büszke lehet elszármazott fiaira, amiként ezek hálásak és büszkéek szülőfalujokra, amely most lelki végvár szerepét kell, hogy betöltsék.

Köszönet a katonák imakönyvéért.

Múlt év tavaszán egyházunk vezetősege a katonák számára egy imakönyvet adott ki. Erre — bizonynyára sokak által átérzett — megjegyzést fűzi Deák Albert csehétfalvi kedves afia.

I.

A múlt évi szomorú nagypénteken, katonai parancsra, bámulatos nagy tömegekben jelentkeztünk Ploesten. Itt tartózkodtunk öt napon. Az elhelyezés bizonytalansága földúlta, „pengő cimbalommá” tette a feltámadás szent ünnepét. De engem a nagy város forgataga; a külsőségeknek mindenféle szórakozási helye nem tudott kielégíteni.

Húsvét elsőnapján fölkerestem a ref. lelkész urat, mivel éreztem lelkemben az úrvacsora hiányát. Nagy örömben részesültem, mikor közli velem, hogy Lőrinczy Géza bukaresti unitárius lelkész úr holnap itt úrvacsorát fog osztani.

Az ünnepi örömet szétszórtam a hívek között.

És egynehányan részesültünk az úr Jézus emlékére szentelt jegyekben. A kedves pap lélekemelő imája között, lélekben megújúlva és testben megerősödve éreztük magunkat. Ajkainkról szállott az ének, föl a magas ég felé. „Hozzád imádkozom.” „Feltámadott, feltámadott.” „Sorsod hagyj az Úrra.” „Jer, jer, kicsiny sereg.” Záró énekeket elénekeltük: „Remélj, remélj lelkem, ne csüggedezz.” Elhagyottságunkban úgy hatott ez reánk, mint az édes otthonban, a húsvéti versmondókra a piros tojás. Ezért e helyen is köszönetet mondok a bukaresti unitárius lelkész úrnak.

Ezek után olvastuk a katonák imakönyvét, hogy még ünnepélyesebbé tehesük részünkre a húsvéti napokat.

II.

Harminc határon át kellő gyorsasággal robogott velünk a katonai vonat; mire megérkeztünk Beszarábiába, hajmeresztő látvány tárult előnkbe.

A vasúti töltéstől kezdve, mind a két oldalt állóvíz, fölszakadozó jégtáblák borították a láthatárt. Lassú tempóban haladt át a vonatunk, mivel ingadozott az egész vasútvonal. A telefonpóznasor vaslábakon állott.

Önkénytelenül adatott, hogy belepillantsunk a katonák imakönyvébe.

Pár óra múlva megérkeztünk az utolsó állomásra. Innen gyalogoltunk 3 km-t. Az út mellett símult el a hadszíntéri védővonal, melynek munkálatjában ott láttuk sok-sok fajtestvérünket. Didergő testtel, csákány, vagy lapát a kezükben. Délutánra megérkeztünk Petrestre, itt pihentünk két napot, innen elindultunk egy 20 km. útra, sok helyt térdig sárban, hóban. A kishitűek elkeseredésükben így szóltak: nincs Isten... De van Isten! és itt van velünk! megsegít, hogy átmehetünk, ezen a roskadozó hídon, amely egy 4—5 km.-es, körméretű tó vizének a kifolyására volt építve. A nagy tó tükrét, apró csillagok gyenge fénye világította meg. Éjfél után megérkeztünk Stolnicsén nevű községbe, ahol véglegesen elszállásoltak.

Innen jártunk 14 km-re dolgozni.

Szülőföldünkötől távol, itt ezen a gyenge hullámos fensíkon, számtalanszor megszállt a honvágy; otthon maradt édesekre gondoltunk... Vajjon látjuk-e még őket?!... Elővettük a katonák imakönyvét és imádkoztunk.

Kifejezhetetlen nagy érték ez a könyv: ennek hiányában hitünk, reményünk egy része felörlődött volna itt az elhagyatottságban.

De ami kedves főpásztorunk ez által minden katonának a lelkébe egy templomot épített! Szívének atyafiságos szeretetéből bibliát és papot helyezett szívünk templomába.

Ezt a sok-sok apró szétszórt templomot, lelkének aranszálaival összefűzte; és a kiapadhatatlan krisztusi szeretetből hidat épített föl az égbe! Hogy minden katona találja meg összekulcsolt kézzel az egy igaz Istenhez vezető legrövidebb útát.

Ezért a kedves ajándékért, a katonák, mélyre hajtott fejjel köszönetet küldünk a méltóságos, főtisztelendő unitárius Püspök úrnak. Áldjon meg az Isten és segítsen minden lelket, aki az Isten országának fölépítésén önzetlen munkát végez.

Deák Albert.

Az Isten nevében

kopogtatunk unitárius atyánkfiai szívének ajtaján. *Kálákába* hívjuk két *dunapataji házikó* felépítéséhez. A két *kis lak a nagy Duna mentésben* pár héttel ezelőtt két szegény unitárius családnak egyetlen vagyonykája volt. Ma csak romok vannak ott, ahol nem régen 11 apró gyermek húzódott meg szülőik szerető oltalmában.

A Kiskúnság mezeje, hol az Úr *értünk nektárt csepeptetett, véges-végig* egy nagy temető. A Petőfi járta földön mindenütt síralom és gyász honol. A szörnyű pusztulásban csak az emberi segítő szeretet mécsesei világítanak. Ez az oltalmazó szeretet terjesztette ki szárnyát a mi két unitárius családnak fölé is. Hajlékában fogadta az ártatlan 11 apró gyermeket. De mindig nem élhetnek mások irgalmából.

Építsük föl hát a két kis családi házat. Olyan módon, mint ahogy a Székelyföldön szokták. Közös erővel. Csak filléreket kérünk. De mindenik unitárius családtól kérünk, valahová soraink eljutnak. Jöjjenek a szent Hargita székelyei és szűkebb Magyarország unitáriusai. Hadd érezze a hajléktalanná vált 2 unitárius szegény család, hogy az unitárius összetartás nemcsak szólásmondás, hanem élő valóság is.

Ezelőtt 4 évvel Dunapatajon egy kedves székely templomot emelünk az egy igaz Isten tiszteletére. A templom árnyékában most 2 székely házikót óhajtunk építeni a 2 sorssújtott család számára.

Az első téglákat már el is küldte az atyafiságos szeretet a szent oltárra. Koháry-utcai templomunkban március 2-án az unitárius Konferenciás Tábor 48 pengőt adott egybe perselypénzként. A Perczelné Kozma Flóra Unitárius Leányegyesület tagjai 5 pengő 32 fillért adtak. Havas József és neje 10 pengővel jöttek segítségünkre. A budapesti egyházközség presbiteriuma pedig 50 pengőt szavazott meg leányegyházközsége 2 családjának támogatására.

Az adományokat a budapesti unitárius egyházközség pénztára címére

kérjük, V., Koháry-u. 4. sz. Az egyházközség 30.400 sz. csekklapján is lehet küldeni adományt „Dunapataj” jelzéssel.

Atyafiságos szeretettel: *Barabás István és Kereki Gábor* Dunapatajra beszo­l­gá­ló lelkipásztorok.

Unitárius konferenciás tábor.

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Az Unitárius Konferenciás Tábor téli konferenciáját tartotta február 22.-én, 23.-án és március elsején. Mind a három napon délután 5 óraker meg­te­lt a Koháry-u. lelkészi iroda érdeklődő közönséggel és hűségesen hallgatták Perédi György szerkesztő, Szabóné Weress Jolán író­nő és vitéz Gidó Béla sajtóügyi előadó és lapszerkesztő előadásait. Mind a hárman arról beszéltek: „Hogy védem hitemet más vallásúak között.” Ugyanaz a téma, de más szem­szö­g­ből tekintve. Perédi György érve­kel győzi meg a vele harcba állókat, Szabóné Weress Jolán író­nő ér­zésükre akar hatni, elébük tárva nagyjaink keresztény szellemi munkás­ságát, vitéz Gidó Béla sajtóügyi előadó vallásunk puritán tisztaságú egyszerű tanításával akar hatni a vitakozóra. Mind a három előadás­on észrevették a hallgatók, hogy kiváló előadó testvéreink saját tapasztá­latukat adták elő.

Az előadásokat vita követte, amely vitában mindenki részt­vett a csoportrendszer alapján. Utolsó nap tea-estet rendeztek vitéz Gidó Béláné és a Nőszövetség áldozatkészségéből a Nőszövetség és Leányegyesület tagjainak közreműködésével. Másnap vasárnap délelőtt 9 óraker kon­ferenciát záró istentiszteletet tartott Szent-Iványi Sándor a Tábor lel­kés­z elnöke. Az ez alkalommal összegyűlt s az egyházközség által nagy­lelkűen átengedett perselypénzt az Unitárius Konferenciás Tábor a dunapataji unitárius egyházközség árvizsújtotta szegényeinek adta át.

Nem volna tudósításom teljes, ha meg nem emlékezném a kon­ferencián elhangzott javaslatokról. Ezek közül egy helyi vonatkozású, tudniillik a gyülekezeti terem kérdése; mert ennek szükségét a szép­számú közönség jelenléte alkalmából örömdetesen tapasztaltuk. A többi, ha részben itt is valósul meg, az egész unitárius társadalmat ér­deklí. Szükségesnek tartja a Konferenciás Tábor hitvédelmi füzetek kiadását és a gyermekek részére egy unitárius meséskönyv kiadását, amelybe az egész kisgyermekek lelkéhez legközelebb álló mesékbe is­mertetnék vele meg Istent, az imádkozást, vallásunkat, egyházunk tör­ténetét, nagyjainkat.

Mi, akik résztvettünk a konferencián, úgy érezzük, nem hiába gyűltünk egybe. Újra bizony­sa­got tett az Unitárius Konferenciás Tábor arról, hogy a mai nehéz és küzdelmes időbe is érdeklí hiveinket, is ha egyelőre csak 60-80 embert, egyházunk ügye. Mindig kevesen voltak azok, akik a legnagyobb eszmét is diadalra vitték. Nem a lélekszám a fontos, hanem a kitartás és összetartás. Ha úgy érzik a megjelentek, hogy kevesen vagyunk, akkor se csüggedjünk el, hanem tartsunk össze s az Isten diadalra viszi ügyünket.

Budapest, 1941. évi március hó 6-án.

Hitrokoni szeretettel: *Ujvári László.*

Fekete József.

Született Szabéd községben 1865 szeptember 24-én, meghalt Iszlón 1941 február 25-én.

Veszteségeink évről-évre szaporodnak. Újból vesztettünk. Fekete József ny. lelkész afia hagyta itt működésének színterét s megtért a mennyei Atyához, kinek olyan buzgó, alázatos, hűséges szolgálja volt. Már mint diák és theologus kiváló képességének adta tanújelét a szónoklás és szavalás terén, szavalataival több versenydíjat nyert. Erős drámai érzékkel szavalt, lelkesített, magával ragadva hallgatóságát, mint prédikátor pedig kiváló, lelkes pap volt. A lelkészi képesítő vizsgáit elvégezvén, Ferencz József püspök Szőkefalvára nevezte ki lelkésznek 1877-ben, 1888-ban Csókfalva egyházközség hívta meg rendes lelkésznek. 1897-ben Iszlóba ment és 1903-ban Nagysolymosra; szolgálatát az Úrtól nyert tehetségével mindenüft meglelégedéssel végezte. Némi megszakítással közel 46 évig — 1888—1934— volt munkása az Úr mezejének. Nyugdíjba 1934-ben ment, hova híveinek meleg szeretete kísérte és vette körül a tisztességes nyugalomban töltött idején. Halála mélységes gyászba borította közelebről drága jó feleségét: Somai Ilonát, kivel Haranglábbon 1889 jún. 24-én történt esküvője után haláláig példás, boldog egyetértésben élt és azt az Istentől megáldott kilenc gyermeket, akiket papi, egyházi nevelésben készített elő a magyar életre. Utolsó levele e sorok írójához nagy és fájdalmas betegségéről szólt, de vigasztalásul írta, hogy: „hálát adok a jó Istennek, hogy magyar földben pihenhetek.“ Nyugodjék békében!

Hadházy Sándor.

Németh István 1857—1941.

Az unitárius Egyháznak ismét halottja van. Folyó évi március hó 7-én a kolozsvári templom egyetlen harangja búsan adta tudtul, hogy Németh István nyugalmazott unitárius lelkész elköltözött a szenvedések világából ama jobb hazába, ahol nincs több szenvedés. Már évek óta betegeskedett. A végelgyengülés határozott tünetei jelentkeztek rajta s hogy csak most ragadhatta el a halál, szívós szervezetén kívül a gondos ápolásnak köszönhetette, melyben sógornője Özv. Hantz Jánosné és leánya: Hantz Piroska igazi önfeláldozó szeretettel részesítették az egyedül maradt öreg urat.

Németh István egyike volt a legtehetségesebb unitárius lelkészeknek. Papi pályára nem a kenyérkereset gondja, hanem a hivatásérzet vezette. 1882-ben lett Siménfalvának rendes lelkésze s ebben az egyházközségben csaknem két évtizeden keresztül hirdette szent lelkesedéssel az unitárius vallás lelket építő ígét. A fiatal korában megalkult Dávid Ferenc Egyletnek és a Lelkészörnek egyik leglelkesebb munkása, a lelkészi érdekeknek bátor szószólója volt.

Siménfalvi 17 évi termékeny működése után a toroczkói re-
gényes és egyúttal egyik legfontosabb lelkészi állást nyerte el (1894).
Itt a Székelykő alatt, ahol a nap kétszer jön fel, szolgálta 1929-ben
történt nyugalomba vonulásáig az unitáriusok egy igaz Istenét a ki-
forrott férfiú, a kiválóan képzett lelkész odaadó munkásságával. Rend-
kívül sokat olvasott és sokat tudott. Olvasottságának és tudásának
egyházi irodalmunkban csak kicsiny részét dolgozta fel. Egyházi be-
szédei tudásról és rendkívüli vallásos buzgóságról tesznek tanúbizony-
ságot; imái pedig páratlanul szépek, valóban remekei egyházi iro-
dalmunknak. Különösen megragadóan szépek voltak az ő ajakáról,
mert előadásában benne volt egész szíve, azonban mint olvasmányok
is valóban igazi értéket jelentenek. Az Unitárius Szószékben megjelent
beszédei és imái nevét, emlékezetét fenn fogják tartani, mert különösen
az imái oly mélyek, oly szépek, mint a boldog emlékéü Péterfi Déneséi.
Élete alkonyán 1929-ben nyugalomba vonult s Kolozsvárt töltötte el
életének utolsó éveit mindig olvasva a jó könyveket és mindig élénk
figyelemmel kísérve az egyházi ügyeket.

Március hó 9-én volt a temetése Vári Albert teológiai tanár
szolgálat mellett és Dr. Fikker János dékán búcsúbeszéde mellett
kolozsvári ismerőseinek és tisztelőinek nagy részvételével.

Emlékét kedvesei, hívei és munkássága tiszteletben fönntartja.

ad: Szám: 27—1941.

E. K. T.

Pályázati hirdetés, az egyházi titkári állás betöltésére.

Az E. K. Tanács fentti számú határozata alapján pályázatot
hirdetek a lemondás folytán megüresedett egyházi titkári állásra. Pá-
lyázhatnak lelkészi, tanári és jogi végzettséggel rendelkező egyének,
akiknek egyházi közigazgatási téren megfelelő jártasságuk és gyakor-
latuk van.

Az állással járó kötelezettségeket és teendőket az Unitárius Egyház
Szervezeti Szabályzatának vonatkozó szakaszai írják elő, valamint az
ezzel járó kötelezettségek és javadalmazások kérdése egyházközségekhez
kiküldendő körlevélben közölni fog. A pályázati határidő 1941.
április 15. Pályázatok írásban adandók be az E. K. Tanácshoz.

Kolozsvár, 1941. március 25.

Dr. Kiss Elek s. k., püspökhelyettes.

Lapunk engedélye. A nagyméltóságú m. kir. miniszterelnök
14012—1941. szám alatt kegyeskedett megadni az Unitárius Közlöny
megjelenési engedélyét Benczédi Pál szerkesztői és kiadói tisztének
elismerése mellett. A papírkorlátozásra vonatkozó rendelet fennálltáig
lapunk a régi ismert alakban 24 oldalon jelenhetik meg és április hónaptól
kezdve mindig a hó 15-én postára készen kell legyen. Ezután lap-
zárta a hónap 5-ik napja. Addig kérjük minden, arra a hónapra
szánt közleményt beküldeni, mert a magyar sajtótörvény szerint a
lapnak pontosan, a mi esetünkben 15-én kell megjelennie. Ettől el-
térvni nem szabad.

Özv. losonczi báró Bánffy Kázmérné temetése.

Kolozsvárt, március 24, hétfőn délután fél 4 óraker kísérték utolsó útjára az életének 73-ik évében elhunyt özvegy losonczi báró Bánffy Kázmérné, szül. tarcsavalyi Pállfy Máriát, losonczi báró Bánffy Dániel földmívelésügyi miniszter édesanyját. A nagyasszony holttestét a házsongárdi temető halottas kápolnájában ravatalozták fel. Az aranyozással díszített, nehéz fekete koporsót rengeteg élővirág-koszorú és virágcsokor borította. Közvetlenül a ravatal mellett állott az elhunyt fia, báró Bánffy Dániel és felesége, szül. zichi és vásonkeői gróf Zichy Mária és huga báró Bánffy Marianne, férjezett Biró Józsefnével, de itt láttuk Erdély főúri társadalmának számos más tagját is. És Kolozsmegye s Kolozsvár város vezetőségéből sokat. A gyászszertartást Kiss Elek dr. unitárius egyházi főjegyző, püspökhelyettes végezte. Az unitárius egyház keresetlen szavakkal búcsúzott el megboldogult nagy patronájától, akinek végfisztségén megjelent az unitárius kollégium tanári kara Gálffy Zsigmond igazgató vezetésével és a kollégium ifjúsága is. Az ifjúsági énekkar Péterffy István vezetésével a temetési szertartás alatt gyászdalokat énekelt. Kiss Elek dr. gyászbeszédében meleg szavakkal emlékezett meg arról, hogy az elhunyt nagyanyjától, báró Wesselényi Jozefától örökölte jótékony szellemét, majd így folytatta: „Néhai kedves testvérünk; aki egy volt velünk a Jézus szerinti Istenország munkálásában, a magyar nemzeti élet közösségében, a nagyértékű családi életben hűséges és szerető szívű, igaz hitvese volt kiváló élettársának s amióta az elköltözött a világi életből, valahányszor a sírontúli életre gondolt, mindig az volt leghőbb vágya, hogy a fugadi fenyők alatt aludhassa örök álmát kedves férje mellett.“ Végezetül a püspökhelyettes megemlékezett arról, hogy az elhunyt nagyasszony milyen jó anya volt s hangoztatta, hogy gyámoltottjai sohasem fogják elfelejteni emberbaráti munkáját. Hangsúlyozta, hogy bár az elhunyt unitárius volt, de minden ténykedését felekezeti különbség nélkül áldott egyszerűséggel és tiszta jóakarattal hajtotta végre. Emlékét örökre megőrizzük szerettei és gyámoltjai! Kiss Elek dr. püspökhelyettes gyászbeszéde után a gödemesterházi uradalom díszruhás erdészei vették vállukra a koporsót és a gyászkocsira helyezték. Ezután megindult a gyászmenet a gróf Bethlen család kriptája felé, ahova ideiglenesen helyezték el a koporsót. Közvetlenül a gyászkocsi után báró Bánffy Dániel földmívelésügyi miniszter, a megboldogult fia, felesége és leánya haladtak. A gróf Bethlen-kripta ajtajában, ahova a nagyasszony koporsóját ideiglenesen helyezték, a gyászszertartás végéig két díszruhás rendőr állott őrt. Kiss Elek dr. búcsúszavai után a kripta ajtajának bezárulásáig az unitárius kollégium dalárdája gyászdalokat énekelt.

Mit asszonyszív kigondolt és az Isten nem fordít el, az ellen védelem nincs.

I R O D A L M.

Szám: 221—1941.

E. K. T.

K ö r l e v é l

valamennyi lelkész áfiának az egyházközségek történetének megírása tárgyában.

Értesítem lelkész atyánkfiait, hogy az Unitárius Irodalmi Társaság egy *Unitárius Lexikon* kiadását határozta el. Ennek azonban első feltétele az, hogy minden unitárius egyházközségünk története meg legyen írva. Ezért E. K. Tanács a fenti szám alatt elrendelte, hogy az összes egyházközségek lelkészei hivassanak fel, hogy 1941. november 30-ig minden lelkész írja meg és küldje be E. K. Tanácshoz egyházközségének történetét. A fenti rendelkezés alapján felhívom tehát összes lelkész atyánkfiait, hogy a felhívásnak az írt időig tegyenek eleget.

Kolozsvár, 1941. március 25.

Dr. Kiss Elek s. k., püspökhelyettes.

Hazatérés. Az 1941. január 12-én tartott egyházi Főtanácson elhangzott beszédek. Kiadja: Az unitárius Egyház Misszió Bizottsága. Az értékes füzet Dr. Kiss Elek püspökhelyettes Előszavával kezdődik, azután magában foglalja Dr. Elekes Domokos főgondnok megnyitó beszédét, Dr. Kiss Elek püspökhelyettes Üdvözlő beszédét (a hazatértekhez), Józán Miklós püspöki vtkáriusnak Válaszát, Dr. Fikker János dékán Egyházi beszédét, Dr. Vitéz Kozma György felügyelő gondnoknak felköszöntőjét a Berde-serleggel, végül pedig Halmágyi János esperes-közügyigazgatóh. nek bezáró imáját. A fent jelzett beszédek a nagyszerű alkalom méltó kifejezései. Érdemes azokat olvasni.

„Tanítóírók és költők bokkrétája“ Gyűjtötték: Kiss József és Könyü László. Ezzel a találó címmel jelent meg 67. tanítóíró gyűjteménye, íráskoszorúja. Helyesen adtak „Bokréta“ címet a 116 oldalas kötetnek, mert valóban csokorba, bokkrétába kötötték egy részét annak, ami magyar tanítók lelkéből fakadt, virágozott ki. Érdekes, vagy inkább természetes, hogy ebben a bokkrétában megtaláljuk a bogárhátú falusi kunyhók ablakdíszét: a muskállit, ép úgy mint a kényesebb üvegházi virágkülönlegességeket. De a virágfajokon színeken túl, maga a bokréta illata figyelmetkeltő, követelő valami. Olvasás közben kecsesen ellejtnek, előttünk, átpompáznak rajtunk a hóvirágtól, az őszirózsáig, az esztendő mindenrendű és rangú virágai. A „Bokréta“ kimondottan irodalmi jellegén túl, valóban szimbólum, amint Könyü László írja az Előszóban, még pedig nemcsak a befutottak és a kezdők, hanem az író és az olvasó összefogásának a szimbóluma. Ha arra gondolunk, hogy 30,000 magyar tanító s így legalább ötannyi olvasó összefogásáról van szó, akkor nem nehéz megjósolni, hogy a könyv ritka, hallatlan példányszámot, kiadást fog megérdemelten elérni. Erősen bízom és hiszem, hogy úgy lesz. Megrendelhető: Könyü László álltan. Jászberény, Kossuth Lajos utca 51 sz. Kovács Péter.

A bölöni várhegyen — országzászló. A román uralom alól förtéent felszabadulás lelki öröme — az ős és tél elé menő zordon Erdélyt tavasi mámorban tartotta hónapokon át. Az ország — a különböző események hátrányos hatása dacára — az Erdély iránt érzett rokonszenvét nem veszítette el. Kívánatos is volna, hogy az irodalomban kiváltódott erdélyi szellem hatása alatt azt az országrészt a többi részek lakói minél behatóbban megismerjék. Ezzel az egész ország lakossága adósa szép Erdélyországnak, mert a világháború előtt vajmi kevesen látogatták és a legfurcsább és legbizarrabb felfogásokkal találkoztunk. Az Erdély iránti szeretet és rokonszenv nyilvánult meg Pestszenterzsébet megyei város ama nemes és szép cselekedetében, hogy Bölön községnek országzászlót ajánlott föl. Végvárnak nyújtja, mert Bölön a Barcasággal határos lelki végvár. Az az országzászló — a bölöniek által nagy költséggel épített templom — vár előtt épített talapzatra kerül, ahonnan büszkén integet át az Olt túlsó partján elhaladó Brassó-Szegesvár vasútvonalon utazóknak, hirdetvén, hogy: él magyar, áll Buda még. Szeretettel köszöntjük Pestszenterzsébetet és üdvözljük bölöni székely testvéreinket.

Ezüstkalászos gazdaavatás Homoródszentpálon. Homoródszentpálon a Földművelésügyi Miniszter úr két hónapos téli gazdaképző tanfolyamot rendezett, melyet ünnepélyes keretek közt nyitott meg és zárt be Udvarhely megye köztiszteletben álló munkás főispánja Mikó László. A felszabadulás után, az első magyar főispánt, mindkét alkalommal, kifőző örömmel és lelkesedéssel fogadta a felszabadult székely lakosság. A tanfolyam záróvizsgája folyó évi március hó 2-án volt, melyen a főispán elnökölt, kinek szabatos kérdései a gazdasági tudományokban való jártasságára vallottak. A székely gazdák értelmes feleleteikkel a tanfolyami szorgalmas látogatásáról s gazdasági tudásuk bővüléséről tettek tanúságot. A Földművelésügyi Miniszter nevében 53 székely gazdát avatott ezüstkalászos gazdává a megyei Gazdasági Felügyelőség. A záróvizsga után népes közebéd volt, melyen a Főispán is megjelent kíséretével s a tanfolyam vezetőivel. A közebéden sok lelkes pohárköszöntő hangzott el. Homoródszentpál a múltban kezdeményező, irányjelző, világító fáklya volt a Nagyhomoród vidékének. Amint látszik, ezt a szerepét tartani akarja a jövőben is.

A munka megbecsülése. Homoródszentpál közönsége a Földművelésügyi Miniszter által rendezett gazdaképző tanfolyam záróvizsgája alkalmából, folyó évi március hó 2-án, volt lelkipásztorának: Ürmösi József unitárius püspöki titkárnak, aki a homoródszentpáli népjóléti intézményeket szervezte volt, a következő hálaíratot intézte: „A lélek virágának: a hálaérzésnek indításából írjuk sorainkat, melyekben régi tartozásunkat kívánjuk kiegyenlíteni. Ön Nagytiszteletű urunk, községünknek egy negyedszázadon át nemcsak lelkipásztoras és ékesen szóló apostola, hanem népjóléti intézményeinknek, egyházi és társadalmi egyleteinknek megalapítója és kitartó, lelkes munkása volt. Ezekben az egyletekben meg is tisztá, nemes magot vetett lelkünk barázdájába, melyekből több kikelt s termett százannyit. Ezek közé a kikelt magvak közé tartozik az a kéthónapos, mezőgazdasági tanfolyam is, amely folyó év január és február havában községünkben tartatott, melynek eredményes vizsgája alkalmából szeretettel gondolunk Nagytiszteletű úrra, az első maghintőre, volt lelkivezérünkre s amikor községünkben végzett, sokirányú, útjelző munkásságáról hálaosan megemlékezünk, további életére Istennek szent áldását kérjük“ (Ötvenkét aláírás).

Lelkészi konferencia. Pál Dénes az Egyetemes Lelkészkör elnöke ezúton értesíti a lelkészkör tagjait és az érdeklődőket, hogy a marosvásárhelyi zsinatot megelőzően 3 napos konferencia lesz. A tárgysorozatot majd a Zsinati Főtanács meghívójával kapcsolatosan fogja szétküldeni.

Aranylakadalom. Id. Tóth István és neje Botos Zsuzsánna, Tóth István jeles tanár és festőművész szülői, f. évi március hó 15-én tartották aranylakadalmukat. A megható szép családi ünnepélyen jelen volt Dr. Kiss Elek püspökhelyettes, aki szeretetteljes beszéddel és imával áldotta meg az 50 éves házasságot s kérte Isten áldását, hogy még sokáig élhessenek az földi életben egészségben és jó erőben. Mi is csatlakozunk az imában kifejezett kéréshez.

A Kolozsvári Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet ezúton is kifejezésre akarja juttatni folyó hó 21-én tarott gyűlésének határozatát, melyben köszönetét és elismerését fejezi ki Tana Ferenc iránt szíves adományáért. Tana Ferenc az ifjúsággal szemben tanúsított megértéséről áldozatkészségével tett tanúságot, ugyanis 200 pengős adományával lehetővé tette egy rádió megvételét, mellyel az egyleti élet sokkal melegebb és hangulatosabb lett. Isten áldása legyen a szíves adományozón!

A kolozsvári Unitárius Nőegylet jótékony célú teadélutánt rendezett március hó 24-én Csató Pálné, Csifó Salamonné, Dr. Gyergyay Árpádné, Dr. Haynod Gáborné, Dr. Kauntz Józsefné, Dr. Mikó Lőrincné, Vajna Lajosné háziasszonyok vezetésével a Nőegylet Kossuth Lajos-utcai nagytermében, mely alkalommal az egész terem megtelt a jelenvolt nagyszámú hölgyközönséggel. A teadélutánt igazán értékesé tette Kelemen Lajos levéltári főigazgató nagyszabású előadása, hazánkat ezelőtt 700 évvel ért nagy veszedelemről: a tatárjárásról. A nagy förténettudós a tőle megszokott előadó művészettel nagyon tartalmassá tette a teadélutánt.

Lelkészbeiktató Kolozson. A nyugdíjbizottság javaslata alapján az E. K. Tanács Bölöni Vilmost saját kérelmére 40 évi lelkézi szolgálat után nyugdíjazta. A főtisztelendő püspökhelyettes úr, az így megüresedett ősi kolozsi unitárius egyházközségbe Komjátszeghi Géza bihari lelkészt nevezte ki. A kinevezés alapján az új lelkész március 16-án foglalta el állomáshelyét ünnepélyes keretek között. A beiktatóson részt vett a kolozsdobokai egyházkör részéről Fülöp Elemér esperes helyettes, kidei lelkész. Ez alkalomra feldíszített templom zsufolásig megtelt. Ott volt Kolozs népe felekezeti és faji különbség nélkül. Az esperes helyettes bemutatta az új lelkészt híveinek, majd a helybeli dalárda éneke után az új lelkész megtartotta beköszöntő beszédét, amely gondolatokban gazdag programot adott az egyházközségnek. Az üdvözlések során Dr. Fikker János teol. dékán gyönyörű beszédben búcsúzott el a nyugalomba vonult Bölöni Vilmos volt lelkésztől és köszöntötte az új lelkészt, a márciusi gondolatok tükrében, akitől új egyházi és új nemzeti élet megteremtését várja itt ezen az ősi földön, ezen ősi eklézsiában. Az egyházközség részéről Kún Sándor gondnok üdvözölte az új lelkészt s a hívek szeretetét tolmácsolta. Az ifjúság részéről egy kis leányka alkalmi verset szavalt igen nagy hozzáértéssel. A református egyházközség nevében Máthé Sándor kolozsi esperes lelkész, gör. kath. egyházközségek nevében pedig Suciú lelkész fejezték ki jókívánásaikat az új lelkésznek, akit együttműködésükről biztosítottak. A politikai község nevében Dobai Elemér főegyző mondott lelkes beszédet. Komjátszeghi lelkész minden üdvözlésre és jókívánásra külön-külön felelt. A beiktató ünnepélyt közepébe zárta be. Az ebéd keretében Rázmán Mór kolozsvári hitoktató felolvasta a bihari egyházközség híveitől kapott táviratokat, s mint a lelkész volt osztálytársa, arra kérte az új lelkészt, hogy múltjához híven ezen az új helyen is legyen őrtálló, förhetetlen unitárius. A jeenvoltak azzal a megnyugtató meggyőződéssel távozhattak a beiktató ünnepélyről, hogy Kolozson új, pezsgő élet indult meg az egyházközség kebelében.

Kérelem. Bízalommal fordulok e sorokkal mindazokhoz, akiknek módjukban van segíteni egy új egyházközségen. E kérelemmel nem akarok megterhelni senkit, mert csak azt kérem, amit nélkülözhetnek a segíteni akarók. Új egyházközség vagyunk s így az egyházközség birtokában nem lehetnek évtizedek alatt beszerzett hasznos könyvek. Hiányukat pedig nagyon érezzük. Kérem azokat, akiknek olyan nélkülözhető, fölösleges könyvük van, melyet az egyházi élet valamilyen vonatkozásában használni lehet, (lehet liturgiális, történelmi, novellás, verses énekkari pártituras stb.) ajándékozzák a kocsordi Unitárius Egyházközségnek. Ezáltal nemcsak egyházközségünket, hanem unitárius vallásunk ügyét is támogatják. Cím: Unitárius Lelkészi Hivatal, Kocsord, Szatmár m. Nagy Sándor, lelkész.

Az Unitárius Naptár árát kérjük minnél előbb beküldeni.

Az Unitárius Közlöny előfizetési árát és hátralékait szintén kérjük minél előbb beküldeni, hogy lapunk megkaphassa a szükséges anyagi fedezetet a további fennmaradásra és fejlődésre. Minden pénz

Gálfi Lőrinc pénztárnokhoz, minden más, a lapot érdeklő közlemény, cikk vagy a lap küldésére vonatkozó értesítés Benczédi Pál szerkesztő és kiadó címére, Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 12, II. em., 23 ajtó küldendő. Ugyanitt tartja szerkesztő a szerkesztői órákat d. u. 1—2 és 4—5 óráig.

Szép példaadás. Dr. Fazakas Miklós székelykeresztúrköri egyh. felügyelő gondnok 10 db könyvet rendelt Dr. Gelei József egyetemi tanár: „*Merre haladjunk*“ című nagyszerű művéből s azokat fiatalvai afiainak elküldötte ezzel a felírással:

Ezt a nemzeti ajándékot tanuld meg, tartsd meg és hirdesd. Küldi: Dr. Fazakas Miklós köri felügyelő gondnok.

Íme, a jó példa, kövessük.

Csifó Nagy László helyettes egyházi titkár március hó 23-án a budapesti rádióban istentiszteletet tartott.

Katona Ferenc tb. esperes, utóbb székelyszentmiklósi lelkész nyugalomba bocsátását kérte 38 évi hűséges szolgálat után s nyugdíj-bizottság javaslatára E. K. Tanács a kérést teljesítette is. E. K. Tanács egyúttal Katona Ferenc tb. esperes sokoldalú, áldozatos munkája fölött elismerésének adott kifejezést. Katona Ferenc a lelkészkar legkiválóbb munkásai közé tartozott. Az egyházkörben a Dávid Ferenc Egyletnek hosszú időn keresztül volt fáradhatatlan titkára, az egyházkör jegyzője és több cikluson át esperese. Mint lelkész az építő munkának volt egyik állandó apostola, mint köri jegyző és esperes szeretettel és igazsággal kormányozta az egyházkört. Mindig nagy gondot fordított arra, hogy egyházkörében a különböző testületek között a béke fönnállhasson s ezen munkája sikerrel is járt. Mint egyházi vezető ember mindig gavallér volt, társadalmi érintkezést tartott fenn nemcsak egyházunk tagjaival, hanem széles körben másokkal is és ebben is egyházunk érdekeinek előmozdítója volt. Egy igazi érdemes munkás vonul vissza az egyházi élet teréről. Nem közönséges munkásságának méltatására visszatérünk. Mostani sorainkkal a nyugalom éveire erőt, egészséget és hosszú életet kívánunk.

Nagy Zoltán volt temesvári lelkész a honvédelmi miniszter úr kinevezte tábori s.-lelkésznek. Az ifjú lelkésznek sok szerencsét kívánunk.

Gyallay-Pap Domokos a „Magyar Nép“ főszerkesztője, újabb teret nyert megbecsülhetlen irodalmi munkásságának, népnevelői hivatásának további folytatására, amennyiben a „Szebb Jövőt“ című levante újság főszerkesztőjévé kérték fel. A kitűnő ifjúsági lapot a vallás-, közoktatásügyi és honvédelmi minisztériumok közösen adják ki 150.000 példányban. Hisszük, hogy ez a nemzetnevelő ifjúsági lap nemsokára eljut minden erdélyi magyar ifjú kezéhez. Gyallay-Pap Domokosnak, aki a mi lapunknak és egyleti életünknek állandó támogatója volt, az új és nagyfontosságú munkamezőn jó szerencsét és sikert kívánunk.

A Pálfi Márton alapra a budapesti unitárius egyházközség útján Dimény Mózes ny. postafőigazgató kezdeményezésére a következő adományok folytak be: Dr. Tóth György 10 P., Lőrincz Dénes 1 P., Dimény Mózes 15 P., Dr. Dr. Gothrád Sándor 10 P., Gyú-

